

Susanna Kaysen

NARUŠENÍ

portál

Susanna Kaysen

NARUŠENÍ

Původní anglické vydání:

Girl, Interrupted, Turtle Bay Books, New York 1993

Copyright © 1993 by Susanna Kaysen

České vydání:

Translation © Pavla Le Roch, 2019

© Portál, s. r. o., Praha 2019

ISBN 978-80-262-1497-7

Chorobopis

1. Inštitúcia: McLeanova nemocnice		2. Prijímení: KAYSEN		Jméno: Susanna	Prostřední jméno: N.	3. Registrační číslo		
4. Právní status hospitalizace: dobrovolná		5. Adresa, z níž byla přijata: 64 Wendell Street, Cambridge, Mass.				6. Datum přijetí: 27. dubna 1967		
7A. Ustavený právní status		B. Datum		8. Poslední adresa: stejná		9. Pohlaví: ž	10. Barva pleti B	
11. Jiné reg. č.	12. D. p. na obv. adr. 9/66		13. Obvyklá adresa: [REDACTED] Lane, Princeton, N. J.		14. Vyznání: židovské	15. Stav: svobodná		
16A. Místo vstupu, pokud cizí st. přísl. B. Datum		17A. Místo narození: Boston		B. Stát či země narození: Massachusetts		18. Datum narození: 18 let 11. 11. 1948		
19A. Místo naturalizace B. Datum		20A. Jméno otce: Carl Kaysen		B. Místo nar. otce: Philadelphia, Pa.		21. Vojenská služba		
22. Vzdělání: Maturita		23A. Jméno matky: Annette Neutra		B. Místo nar. matky: Philadelphia, Pa.		24. Číslo pojištění: neznámé		
25. Obvyklé zaměstnání pacientky: žádné		26A. Osoba, která oznámila potřebu hospitalizace: pan a paní Kaysenovi				B. Vztah k pacientce: rodiče		
27. Obvyklé zaměstnání otce (nezl. pac.)		C. Adresa: [REDACTED] Lane Princeton, N. J.		D. Telefon: AC609-AC609		Práce: Princetonový inst. pro pokroč. studia (ředitel)		
28. Obvyklé zaměstnání matky (nezl. pac.)		29A. Osoba informující pohotovost: Dr. Sanford Gifford a jeho žena B.				Vztah: přítel		
30. Diagnostický dojem při příjmu: 1. Psychoneurotická depresivní reakce. 2. Vzorec poruchy osobnosti, smíšený typ, s vylouč. nediferencované schizofrenie.		C. Adresa: [REDACTED] Cambridge, Mass.		Telefon: US-[REDACTED]		31A. Osoba, která upozornila pohotovost		
32A. Stanovená diagnóza, duševní porucha: hraniční osobnost		33. Stanovená diagnóza, další						
B. Klasifikace:								
34. Historie záznamů v institucích pro léčbu duševních poruch								
A. Název instituce:		B. Místo		C. Měsíc		D. Rok	do E. Měsíc	F. Rok
žádná								
35. Historie hospitalizace (jiné)								
A. Název nemocnice:		B. Místo:		C. Rok:		D. Příčina:		
Mt. Auburn Hospital		Cambridge, Mass.		1965		(výplach žaludku)		

Pro Ingrid a Sanforda

Poděkování

Děkuji Jill Ker Conwayové, Maxine Kuminové a Susan Wareové za povzbuzení v začátcích, Geraldovi Berlinovi za právní pomoc a Julii Grauové za nadšení a dobrou péči o knihu i autorku.

Jsem nesmírně vděčná Robinu Beckerovi, Robinu Desserovi, Michaelu Downingovi, Lydě Kuthové a Jonathanu Matsonovi za jejich názory, humor a neochvějné přátelství.

O polohopisu paralelního vesmíru

Lidé se ptají: Jak ses tam dostala? Ve skutečnosti chtějí vědět, jestli je pravděpodobné, že tam skončí taky. Na tu otázku nedovedu odpovédět. Jsem schopná říct jim jen tolik, že je to snadný.

A je snadný uklouznout do paralelního vesmíru. Je jich tolik: světy bláznů, zločinců, mrzáků, umírajících, a možná i těch mrtvých. Tyhle světy existují vedle tohoto světa a podobají se mu, ale nejsou jeho součástí.

Moje spolubydlící Georgina přišla rychle a naprosto během prvního ročníku na Vassar. Sledovala film v kině, když se jí nad hlavou roztrhla vlna temnoty. Vymazala celý svět – na pár minut. Věděla, že se zbláznila. Rozhlédla se po kině, aby zjistila, jestli se to stalo všem divákům, ale ostatní byli zabraní do filmu. Vyběhla ven, protože tma v kině v kombinaci s černotou v její hlavě byla nad její síly.

A pak co? zeptala jsem se jí.

Nic než temnota, řekla.

Ale většina lidí to postupně přejde, na několika místech proděraví membránu, která je mezi tady a tam, dokud se neobjeví otvor. A kdo by takové příležitosti odolal?

V paralelním vesmíru jsou fyzikální zákony dočasně pozastaveny. Co jde nahoru, nutně nepadá dolů; tělo, které je v klidu, nutně nezůstane v klidu; a nedá se spolehnout na to, že každý čin vyvolá odpovídající protireakci. Také čas je jiný. Může se točit v kruhu, běžet pozpátku, přeskakovat od teď k tehdy. Samotné uspořádání molekul je tekuté: Stoly mohou být hodiny, tváře, květiny.

Na to ale přijdete až později.

Dalším zvláštním rysem paralelního vesmíru je, že i když je z téhle strany neviditelný, jakmile jste v něm, můžete snadno pozorovat svět, ze kterého jste přišli. Někdy svět, z něhož jste přišli, vypadá ohromný a děsivý, třese se jako obrovská hrouda želatiny. Jindy je miniaturní a vábí vás, točí se a září na své oběžné dráze. Ať tak či onak, nelze ho ignorovat.

Z každého okna na Alcatrazu je vidět San Francisco.

Taxi

„Máš beďar,“ řekl doktor.

Doufala jsem, že si toho nikdo nevšimne.

„Nimrala ses v něm,“ pokračoval.

Když jsem se to ráno probudila – dost brzy, abych stihla tuhle prohlídku – byl beďar tak naběhlý a tvrdý, jako by si říkal o vymáčknutí. Toužil se dostat ven. Jak jsem ho vysvobozovala z bílé kupole a mačkala, až tekla krev, měla jsem pocit, že se mi něco podařilo: udělala jsem pro tenhle beďar, co bylo v mých silách.

„Nimráš se v sobě,“ řekl doktor.

Přikývla jsem. Chystal se o tom mluvit tak dlouho, dokud s ním nebudu souhlasit, tak jsem přikývla.

„Máš přítele?“ zeptal se.

I na to jsem přikývla.

„Máš s ním trable?“ Vlastně to nebyla otázka; sám už přikyvoval za mě. „Nimráš se v sobě,“ zopakoval. Vynořil se zpoza svého stolu a valil se ke mně. Byl to tlustý tmavý muž s pevným pupkem.

„Potřebuješ si odpočinout,“ prohlásil.

Potřebovala jsem si odpočinout, zvlášť proto, že jsem vstávala tak brzy, abych přišla za tímhle doktorem, který žil na předměstí. Dvakrát jsem přestupovala. A stejnou cestu jsem musela absolvovat zpátky do práce. Jen pomyslení na to mě unavovalo.

„Nemyslíš?“ Pořád stál přede mnou. „Nemyslíš, že si potřebuješ odpočinout?“

„Ano,“ řekla jsem.

Odkráčel do vedlejší místnosti, odkud jsem ho slyšela, jak mluví po telefonu.

Často jsem přemýšlela o následujících deseti minutách – svých posledních deseti minutách. Měla jsem nutkání, projednou, se zvednout a vyjít dveřmi, jimiž jsem vešla, jít několik bloků na zastávku tramvaje, která by mě odvezla zpátky k mému problémovému příteli, mé práci v obchodě s kuchyňským vybavením. Ale byla jsem moc unavená.

Nakráčel zpátky do místnosti, byl v jednom kole, spokojený sám se sebou.

„Zařídil jsem ti postel,“ řekl. „Odpočineš si. Jen na pár týdnů, platí?“ Znělo to smířlivě, jako by se omlouval, a já jsem dostala strach.

„Půjdu v pátek,“ řekla jsem. Bylo úterý, třeba se mi v pátek nebude chtít.

Naklonil se těsně ke mně s tím svým pupkem. „Ne. Půjdeš tam teď.“

Přišlo mi to absurdní. „Mám schůzku na oběd,“ řekla jsem.

„Zapomeň na to,“ řekl. „Nejdeš na oběd. Jdeš do nemocnice.“ Tvářil se vítězoslavně.

Před osmou ráno bylo na předměstí naprosté ticho. A žádný z nás neměl co dalšího říct. Zaslechla jsem, jak u doktorových dveří zastavil taxík.

Vzal mě za loket – sevřel mi ho dvěma velkými tlustými prsty – a vedl mě ven. Pořád mě držel za ruku, když otevřel zadní dveře taxíku a natlačil mě dovnitř. Jeho velká hlava byla na zadním sedadle chvíli se mnou. Pak bouchnutím zavřel dveře.

Řidič napůl stáhl okénko.

„Kam to bude?“

Bez kabátu v chladném ranním vzduchu stál pevně na statných nohách na své příjezdové cestě, zvedl ruku a ukázal na mě.

„Odvezte ji do McLeanovy nemocnice,“ řekl. „A nedovolte jí vystoupit dřív, než tam dorazíte.“

Nechala jsem hlavu spadnout na opěrku sedadla a zavřela oči. Byla jsem ráda, že jedu taxíkem a nebudu muset čekat na tramvaj.

McLeanova nemocnice: PŘÍJMOVÝ DOTAZNÍK

Datum: 11/4/69

Informace MA
zajistil:

PACIENTKA:
Jméno: Susanna Kayser
Adresa: 64 Wendell St
Tel: 18 Camb.
Věk: Stav: Počet dětí:

DOPORUČUJÍCÍ OSOBA:
Jméno: Je [redacted]
Adresa: [redacted]
Tel: [redacted]
Vztah (pokud lékař, uveďte odbornost a zda bude případ sledovat):

(POZN.: Pokud volal příbuzný, uveďte zde jméno a adresu lékaře, kterého je třeba kontaktovat; pokud volal lékař, uveďte jméno a adresu příbuzného či přítele, kterého je třeba kontaktovat.)

Jméno: Dr. Carl Kayser
Adresa: [redacted] Lane 69921
Tel: Farmington

Invited to see student
689921
Dr. Bradford Lyford
[redacted] Hillside, Camb.
VLW4

FINANCOVÁNÍ (včetně sazby):

Shed na rok
Příjem 50000
Měsíční 60-10000

POKUD MÁ BYT PACIENTKA PŘIJATA: Odhadovaný čas příjezdu:

doprovod: sama
případ přidělen: [redacted]

oddělení: SBII

způsob příjezdu: právní status: dobr.

DŮVODY DOPORUČENÍ:

McLeanova nemocnice má 3 roky
hlubokou zkušenost s absorpční terapií, kterou absolvovala
všichni. Osobně, pravidelně, ušla by se velmi dobře
otěhotnět. [redacted]
Předchozí léčba: 3 roky, kterou se osvědčila, ušla
před 4 měsíci. Kůže má holeňák a lavičkové:
Koufala!

PŘEDCHOZÍ PSYCHIATRICKÁ LÉČBA: Kde:

Typ: Hodn () Terapie () Další (co)

kdy:

kdo:

TĚLESNÉ POSTIŽENÍ:

ALERGIE:

SUICIDITA () NÁSILÍ () ÚTĚKY ()

JE-LI POTŘEBA NÁSLEDNÁ PÉČE (zde uveďte stručně, podrobnosti na dalším archu, podpis)

POKUD NENÍ PACIENTKA PŘIJATA (uveďte stručně důvody; podpis)

McLeanova nemocnice

INTERNÍ MEMORANDUM

PRO: kartotéku

Datum: 15. června 1967

Dr. [REDACTED]

OD: dr. [REDACTED]

PŘEDMĚT: Susanna Kaysen

Susanna Kaysen mě navštívila 27. dubna 1967; na základě svého hodnocení, které trvalo tři hodiny, jsem ji doporučil k hospitalizaci v McLeanově nemocnici.

Mé rozhodnutí je založeno na těchto skutečnostech:

1. Chaotický, neplánovaný život pacientky v současnosti, s progresivní dekompenzací a převrácením spánkového cyklu.
2. Těžká deprese a beznaděj a suicidální myšlenky.
3. Historie suicidálních pokusů.
4. V současnosti žádná terapie ani plán. Pohroužení do fantazie, postupné stažení a izolace.

Pacientka byla v psychoterapii u dr. xxx. Já jsem ji v terapii nikdy neměl a pacientka věděla, že nejsem její potenciální terapeut.

Lsk

Etiologie

Tato osoba je (vyberte jednu možnost):

1. na nebezpečné cestě, z níž se můžeme mnohé dozvědět, až se vrátí;
2. posedlá (vyberte jednu možnost):
 - a) bohy,
 - b) Bohem (tedy prorokem),
 - c) nějakými zlými duchy či démony,
 - d) Ďáblem,
3. čarodějnice,
4. uhranutá,
5. špatná a je třeba ji izolovat a potrestat,
6. nemocná a je třeba ji izolovat a léčit (vyberte jednu možnost):
 - a) výplachy a pijavicemi,
 - b) odstraněním dělohy, pokud ji má,
 - c) elektrošoky mozku,
 - d) studenými zábaly celého těla,
 - e) thorazinem nebo stelazinem,
7. nemocná a následujících sedm let musí strávit tím, že o tom bude mluvit,
8. obětí nízké tolerance společnosti k deviantnímu chování,
9. duševně zdravá v chorém světě,
10. na nebezpečné cestě, z níž se možná nikdy nevrátí.

Oheň

Jedna z holek se zapálila. Použila benzín. V té době byla moc mladá na to, aby řídila. Říkala jsem si, jak to zvládla. Šla k sousedům do garáže a řekla jim, že jejímu tátovi došel benzín? Nemohla jsem se na ni podívat, abych na to nepomyslela.

Myslím, že jí benzín stekl do klíčních jamek a vytvořil tam loužičky, protože nejmíc zjizvený měla krk a tváře. Jizvy tvořily tlusté hrboly přecházející od světle růžové do bílé a táhly se jí v pruzích ke krku. Byly tak tuhé a široké, že nemohla otáčet hlavou, a když chtěla vidět člověka stojícího vedle ní, musela natočit celý trup.

Jizvová tkáň nemá žádný charakter. Není jako kůže. Není na ní poznat věk nebo nemoc nebo bledost nebo opálení. Je jako obal na knihy. Chrání a zakrývá, co je pod ním. Proto nám narůstá, máme co skrývat.

Jmenovala se Polly. To jméno jí muselo připadat směšné během těch dní – či měsíců –, kdy si plánovala, že se zapálí, ale hodilo se k jejímu životu v obalu, k životu někoho, kdo přežil. Nikdy nebyla nešťastná. K těm, kdo byli nešťastní, byla laskavá a utěšovala je. Nikdy si nestěžovala. Vždycky si udělala čas, aby vyslechla stížnosti ostatních. Ve svém nepropustném, těsném růžovobílém obalu byla bezchybná. To, co ji k tomu dohnalo, co do jejího kdysi dokonalého, dnes zjizveného ucha zašeptalo: „Zemři!“, upálila.

Proč to udělala? To nikdo netušil. Nikdo se neodvážil se zeptat. Protože – taková odvaha! Kdo měl odvahu se upálit? Dvacet aspirinů, malý řez přes zápěstí, možná dokonce zlá půlhodinka na

střeše: Všechny jsme to zažily. A pár nebezpečnějších věcí, jako že si vložíte hlaveň zbraně do pusy. Ale udělali jste to, pocítili její chuť, studenou a mastnou, s prstem na spoušti jste zjistili, že celý svět leží mezi tímhle okamžikem a tou chvílí, kterou jste si naplánovali, kdy spoušť stisknete. Ten svět nad vámi vítězí. Vracíte zbraň do šuplíku. Musíte najít jiný způsob.

Jaký to pro ni byl okamžik? Ta chvíle, kdy škrtl sirkou. Vyzkoušela si už střechy a zbraně a aspiriny? Nebo to byla nenadálá inspirace?

Taky jsem kdysi měla inspiraci. Jednou ráno jsem se probudila a věděla jsem, že toho dne musím spolykat padesát aspirinů. To byl můj úkol: moje práce pro ten den. Vyrovnala jsem si je na stůl a brala je po jednom, počítala jsem si je. To ale není totéž, co udělala ona. Mohla jsem přestat při deseti nebo při třiceti. A mohla jsem udělat to, co jsem nakonec udělala, tedy jít na ulici a omdlít. Padesát aspirinů je hodně, ale jít na ulici a omdlít je stejné jako vrátit zbraň do šuplíku.

Ona škrtl sirkou.

Kde? Doma v garáži, kde nemohla zapálit nic jiného? Venku na poli? V tělocvičně gymnázia? Ve vypuštěném bazénu?

Někdo ji našel, ale chvíli to trvalo.

Kdo by políbil někoho takového, člověka bez kůže?

Tahle myšlenka ji napadla až po jejích osmnáctinách. Strávila s námi jeden rok. Jiné holky běhaly sem a tam, ječely a cukaly sebou a křičely, Polly to sledovala a usmívala se. Seděla vedle vystrašených holek a její přítomnost je uklidňovala. Její úsměv nebyl zlomyslný, byl chápatelný. Život je peklo, to věděla. Ale její úsměv byl plný pochopení, všechno to v sobě upálila. Její úsměv byl taky trochu povýšenecký: Neměly jsme odvalu to ze sebe vypálit – ale tomu rozuměla taky. Každý byl jiný. Každý prostě dělal, co mohl.

Jednoho rána někdo plakal, ale rána bývala často rušná: boje o vstávání a stížnosti na noční můry. Polly byla tak tichá, tak nenápadná, že jsme si nevšimly, když chyběla u snídani. Po snídani jsme pořád slyšely ten pláč.

„Kdo to brečí?“

Nikdo netušil.

Během oběda, stále stejný pláč.

„To je Polly,“ řekla Lisa, která věděla všechno.

„Proč?“

Ale ani Lisa nevěděla proč.

Za soumraku se pláč proměnil v ječení. Soumrak je nebezpečná doba. Nejdřív ječela: „Ááááá!“ a „Ííííí!“ Pak začala vykřikovat slova.

„Moje tvář! Moje tvář! *Moje tvář!*“

Slyšely jsme jiné hlasy, jak se ji snaží uklidnit, šeptají slova útěchy, ale ona dál dlouho do noci ječela ta dvě slova.

Lisa řekla: „No, už nějakou dobu jsem čekala, že to přijde.“

A pak jsme si, myslím, všechny uvědomily, jak jsme byly hloupé.

My se jednou možná dostaneme ven, ale ona je v tom těle zamčená navždycky.

Svoboda

Lisa utekla. Byly jsme smutné, protože mezi námi šířila dobrou náladu. Byla legrační. Lisa! Nedokážu na ni pomyslet a neusmát se, ani teď.

Nejhorší bylo, že ji vždycky chytili a přivlekli zpátky špinavou, s divokýma očima, které spatřily svobodu. Nadávala svým vězňům, a dokonce i ostřílené holky se musely smát některým nadávkám, které vymyslela.

„Píčo sejrová!“ A další oblíbená, „Ty schizofrenní netopyře!“

Většinou ji našli během jediného dne. Pěšky se daleko nedostala, navíc bez peněz. Tentokrát to ale vypadalo, že měla štěstí. Třetí den jsem slyšela, jak na sesterně někdo do telefonu říká „pohřešovaná osoba“.

Lisu nebylo těžké identifikovat. Sotva jedla a nikdy nespala, takže byla hubená a žlutá jako lidi, kteří nejedí, a pod očima měla obrovské pytle. Měla dlouhé tmavé splihlé vlasy, které si spínala stříbrnou sponou. Měla ty nejdelší prsty, jaké jsem kdy viděla.

Když ji tentokrát přivedli, byli skoro stejně tak rozzuření jako ona. Za ruce ji drželi dva velcí muži a třetí ji držel za vlasy, tahal ji za ně tak, až Lise lezly oči z důlků. Všichni byli zticha, včetně Lisy. Odvedli ji na konec chodby na samotku, zatímco my jsme to sledovaly.

Sledovaly jsme spoustu věcí.

Sledovaly jsme Cynthii, když se jednou týdně vracela s pláčem z elektrošoků. Sledovaly jsme Polly, jak se klepe poté, co ji zabalili

do ledových prostěradel. Jedna z nejhorších věcí, které jsme sledovaly, byla ale Lisa, která po dvou dnech vyšla ze samotyky.

Za prvé jí ostříhali nehty až na maso. Měla nádherné nehty, které si pěstovala, pilovala si je, tvarovala, leštila. Řekli, že její nehty jsou „ostré“.

A vzali jí pásek. Lisa vždycky nosila laciný korálkový pásek, jaký vyrábějí indiáni v rezervacích. Byl zelený s červenými trojúhelníčky a patřil jejímu bratrovi Jonasovi, který s ní byl jako jediný z rodiny pořád v kontaktu. Její matka a otec ji nenavštěvovali, protože byla sociopatka, nebo tak to tvrdila Lisa. Vzali jí pásek, aby se neoběsila.

Nechápali, že Lisa by se nikdy neoběsila.

Pustili ji ze samotyky, vrátili jí pásek a nehty jí zase začaly růst, ale Lisa se nevrátila. Jenom seděla a sledovala televizi s těmi nejhoršími z nás.

Lisa se nikdy na televizi nedívala. Pro ty, kdo se dívaly, měla jen opovržení. „Jsou to sračky!“ zakřičela, když nakoukla do televizní místnosti. „Už teď jste jako roboti. Jenom vás dál kazí.“ Někdy televizi vypnula a stála před ní, jen ať si někdo zkusí ji zapnout. Ale televizní publikum tvořily většinou katatonní a depresivní holky, které se neměly k pohybu. Po pěti minutách, což bylo maximum doby, po kterou dokázala zůstat v klidu, se Lisa pustila do něčeho jiného, a když přišla kontrola, znovu televizi zapnula.

Protože Lisa celé dva roky, co byla s námi, nespala, sestry to vzdaly a přestaly jí říkat, že má jít spát. Měla na chodbě vlastní židli stejně jako noční personál, kde sedávala a upravovala si nehty. Dělal výborné kakao a ve tři ráno udělala kakao pro noční službu a kohokoli, kdo byl vzhůru. V noci byla klidnější.

Jednou jsem se jí zeptala, „Liso, jak to, že v noci nelítáš a nekřičíš?“

„Taky si potřebuju odpočinout,“ řekla. „Jen proto, že nespím, to neznamená, že neodpočívám.“

Lisa vždycky věděla, co potřebuje. Říkala, „Potřebuju si dát voraz vod týhle díry,“ a pak utekla. Když se vrátila, ptali jsme se jí, jaké to tam venku bylo.

„Je to krutej svět,“ říkávala. Většinou byla ráda, že je zpátky. „Tam venku se o vás nikdo nepostará.“

Ted' neříkala nic. Všechn čas trávila v televizní místnosti. Sledovala modlitby a kvízy a hodiny dlouhé noční talk show a zprávy brzy ráno. Její židle v chodbě zůstávala neobsazená a nikdo nedostal kakao.

„Dáváte něco Lise?“ zeptala jsem se osoby provádějící kontrolu.

„Víš, že s pacienty nesmíme probírat medikaci.“

Zeptala jsem se vrchní sestry. Už nějakou dobu jsem ji znala, ještě předtím, než se stala vrchní sestrou.

Ale chovala se, jako by vždycky vrchní sestra byla. „Nemůžeme probírat medikaci – přece to víš.“

„Proč se vůbec namáhat a ptát se,“ řekla Georgina. „Je úplně mimo. Jasně, že jí něco dávají.“

Cynthia si to nemyslela. „Pořád dobře chodí,“ řekla.

„Já ne,“ řekla Polly. Bylo to tak. Chodila s rukama napřaženýma před sebe, s červenobílýma rukama od zápěstí svěšenýma a nohama šourala po podlaze. Studené zábaly nefungovaly, pořád celou noc křičela, dokud jí něco nedali.

„Chvíli to trvalo,“ řekla jsem. „Chodila jsi dobře, když s tím začali.“

„Ne, nechodím,“ řekla Polly. Podívala se na své ruce.

Zeptala jsem se Lisy, jestli jí něco nedávají, ale ani se na mě nepodívala.

A tak jsme překlepalý měsíc nebo dva, Lisa a katatoničky v televizní místnosti a Polly, která chodila jako motorizovaná mrtvola, Cynthia, která po elektrošocích křičela („Nejsem smutná,“ vysvětlovala mi, „ale nedokážu přestat brečet“), a já a Georgina v našem dvoulůžkovém pokoji. Nás považovali za nejzdravější.

Když přišlo jaro, začala Lisa trávit trochu víc času mimo televizní místnost. Trávila ho na záchodě, abych byla přesná, ale aspoň to byla nějaká změna.

Zeptala jsem se sestry na kontrole, „Co dělá na tom záchodě?“

Byla to nová zaměstnankyně. „To mám otvírat i dveře od záchoda?“

Udělal jsem to, co jsme obvykle novým lidem dělaly. „Někdo by se tam během minuty mohl oběsit! Kde si vůbec myslíte, že jste? V internátní škole?“ Pak jsem přiblížila svůj obličej těsně k jejímu. To neměly rády, dotýkat se nás.

Všimla jsem si, že Lisa chodila pokaždé na jiný záchod. Byly tam čtyři a ona každý den udělala okruh. Nevypadala dobře. Pásek na ní visel a byla žlutější než obvykle.

„Možná má úplavici,“ řekla jsem Georgině. Ale Georgina si myslela, že je jen mimo.

Jednoho květnového rána jsme snídaly, když jsem uslyšela bouchnout dveře. Pak se v kuchyni objevila Lisa.

„O televizi potom,“ řekla. Nalila si velký hrnek kafe, stejně jako to kdysi ráno dělávala, a posadila se ke stolu. Usmála se na nás, a my na ni. „Počkejte,“ řekla.

Zaslechli jsme běžící kroky a hlasy, které říkaly něco jako „Co to proboha...“ a „Jak se to jenom...“ Pak do kuchyně vešla vrchní sestra.

„Tos udělala ty,“ řekla Lise.

Šly jsme se podívat, o co šlo.

Všechn nábytek i s katatoničkami, televizí a kropicím zařízením na stropě omotala toaletním papírem. Celé metry ho vlály a volně visely, omotané a rozvěšené kolem všeho a všude. Byla to nádhera.

„Nebyla mimo,“ řekla jsem Georgině. „Kula pikle.“

Léto jsme si užily a Lisa nám vyprávěla spoustu historek o tom, co dělala ty tři dny, když byla na svobodě.

Tajemství života

Jednou jsem měla návštěvu. Byla jsem v televizní místnosti a dívala se s Lisou na televizi, když mi to přišla říct jedna sestra.

„Máš návštěvu,“ řekla. „Je to muž.“

Nebyl to můj problémový přítel. Předně už nebyl můj přítel. Jak by mohl mít někdo, kdo je zavřený, přítele? Každopádně, přijít sem pro něj bylo nesnesitelné. Jeho matka byla taky ve cvokárně, jak se ukázalo, a on nesnesl, aby mu to cokoli připomnělo.

Nebyl to můj otec, ten měl moc práce.

Nebyl to můj učitel angličtiny ze střední, ten dostal výpověď a odstěhoval se do Severní Karolíny.

Šla jsem se podívat, kdo to je.

Stál u okna ve společenské místnosti a díval se ven: vysoký jako žirafa, s pokleslými rameny vysokoškolského učitele, zápěstí vyčuhující ze saka a světlé vlasy, které mu z hlavy trčely jako koruna. Když mě slyšel vejít, otočil se.

Byl to Jim Watson. Měla jsem radost, že ho vidím, protože v padesátých letech objevil tajemství života a teď mi ho, možná, řekne.

„Jime!“ řekla jsem.

Pomalu šel ke mně. Chodil pomalu, kymácel se a úplně se vytrácel, i když měl mluvit s lidmi, a mně se díky tomu vždycky líbil.

„Vypadáš dobře,“ řekl mi.

„Cos čekal?“ zeptala jsem se.

Zavrtěl hlavou.

„Co to tady s tebou dělají?“ Šeptal.